

Eurooppalaisten ja mongolien kohtaaminen

Väitöshaastattelussa Antti Ruotsala

Sydänkeskiajan läntisen kristikunnan suhtautuminen Eurooppaan 1240-luvulla hyökänneisiin mongoleihin on Antti Ruotsalan väitöskirjan aihe. Kulttuurien kohtaamisen problematiikka näkyi myös hyvinkin arkisissa asioissa, kuten vaikkapa suhtautumisessa alkoholiin.

Miten keskiajan eurooppalaiset suhtautuivat toiseuteen? Tätä kysymystä tarkastelee Antti Ruotsala väitöskirjassaan *Europeans and Mongols in the Middle of the Thirteenth Century: Encountering the Other* (The Finnish Academy of Science and Letters: Helsinki, 2001). Teos tarkastettiin julkisesti marraskuun kymmenentenä päivänä Helsingin yliopistossa, ja vastaväittäjänä toimi tohtori Felicitas Schmieder Frankfurt am Mainissa sijaitsevasta Johann Wolfgang Goethe -yliopistosta.

Schmiederin mukaan käsillä oleva teos on merkittävä ja ansiokas keskittyessään kuvaamaan nimenomaan ensimmäisiä läntisen kristikunnan arvioita uudesta idästä tulleesta uhasta. Lännen kirkon ja hallitsijoiden asialla liikkuneet kerjäläisveljet matkasivat mongolien valtakuntaan 1200-luvun puolivälissä, ja Ruotsala kirjoittaa näistä matkoista ja matkakertomuksista paitsi historian metodia soveltaen, myös antropologian ja uskontotieteen keinoin. Seuraavassa väittelijä kertoo teoksestaan.

Monitieteistä keskiajantutkimusta

Kerro, mistä väitöskirjasi kertoo ja kuinka tutkimuksesi sijoittuu keskiajantutkimuksen kenttään.

- Väitöskirjani käsittelee läntisen kristikunnan, eurooppalaisten ja mongolien välisiä ensimmäisiä 1200-luvun puolivälissä tapahtuneita kohtaamisia. Työni edustaa muun muassa keskiajan aatehistorian tutkimusta ja historiallista antropologiaa. Minulle vaikutteita antaneista tutkijoista mieleen nousee venäläinen historiallisen antropologian edustaja Aron J. Gurevich ja tutkimusaiheeni tiimoilta tietyt saksalaisen kielialueen tutkijat kuten Gian Andri Bezzola ja vastaväittäjäni Felicitas Schmieder. Tutkimukseni kytkeytyy useille alueille, ja olen saanut vaikutteita myös Aasian tutkimuksesta ja uskontotieteestä. Aatehistoria tarkastelee kulttuurien kohtaamisia tai maailmankatsomuksia usein suurten ajattelijoiden, ylätason kautta, mikä sekin tietysti on tärkeää, mutta tutkittaessa konkreettisessa elämässä tapahtuneita kohtaamisia täytyy olla aseita ja menetelmiä tulkita tapahtunutta.

- Tutkittaessa esimodernia maailmaa pitää usein pohtia sitä, mitä uskonto ja uskonnollinen käyttäytyminen todella on eikä ottaa sitä itsestään annettuna. Vaikka tutkimuksessani käyttämät lähteet ovat oman aikansa oppineiden tekemiä, ne eivät kuitenkaan ole suoranaisesti yliopistomaailmasta, ja osin tämän vuoksi olen katsonut tarvitsevani aatehistorian rinnalle myös antropologiaa ja uskontotiedettä. Pidän itseäni joka tapauksessa enemmän Euroopan keskiajan tutkijana kuin orientalistina - en hallitse venäjän lisäksi muita "itämisiä kieliä". Kuitenkin ajattelen, että voim historian ja muiden tieteenalojen tulkinnan ja lähteiden kautta tuoda myös orientalistiikasta esiin uutta, sellaista mitä orientalistit tai filologit eivät perinteisesti ole tutkimuksissaan käsitelleet. Olen kyllä lukenut paljon mongolistikkaa ja orientalistiikkaa. Monipuolisuus on ennen kaikkea tuottanut paljon työtä, kun olen joutunut perehtymään useaan tieteenalaan. Omat kytkentävaikeutensa on tuonut väitöskirjani temaattinen rakenne: käsittelen eurooppalaisten ja mongolien kohtaamisia useasta näkökulmasta, kuten diplomatian, saarnojen ja alkoholikulttuurien kautta, ja juuri empirian ja teorian yhdistämisessä onkin ollut paljon miettimistä.

- Suomessa työlläni on ollut vain muutamia esikuvia, ja olenkin ollut tutkimuksessani aika lailla yksin. Toki Suomessa on keskiajan filosofiaa ja fransiskaaneja tutkineita oppineita, kuten esimerkiksi Pauli Annala, joka on kansainvälisesti korkeatasoinen fransiskaani liikkeen ja fransiskaanisen ajattelun ja filosofian tutkija. Hän on antanut minulle vaikutteita, tuntee lähteitäni ja ollut

työstäni kiinnostunut. Samalla tavoin pitkäaikainen ja inspiroiva keskustelu- ja työkumppani on ollut dosentti, keskiajantutkija Jussi Hanska Tampereen yliopistosta. Suomalaiset orientalistit puolestaan eivät ole juurikaan perehtyneet mongolien suurvaltakauden kulttuuriin ja historiaan minun lähtökohdistani. He ovat enemmän filologeja, eivätkä ole juurikaan kirjoittaneet keskiajan tutkimuksen näkökulmasta. Silti esimerkiksi Helsingin yliopiston Aasian ja Afrikan kielten ja kulttuurien laitoksen amanuenssi Harri Halén on ollut tärkeä yhteistyökumppanini, ja varsinkin tutkimukseni alkuvaiheessa olisin harhaillut ilman hänen apuaan täydellisessä viidakossa hakiessani itää koskevaa kirjallisuutta. Samaisen laitoksen professori Juha Janhunen, joka oli väitöskirjani toinen esitarkastaja, on auttanut tiettyjen Aasiaan ja mongolistiikkaan liittyvien terminologisten ongelmien kohdalla.

Maailmankuvien ja uskontojen kohtaaminen

Millainen oli Aasiaan matkanneiden mendikanttien maailmankuva lähtötilanteessa ja muuttuiko se heidän matkakokemustensa myötä?

- Tutkimani matkaajat olivat mendikantteja, joilla oli luja uskonnollinen vakaumus. He olivat tavallaan ideologisia ihmisiä, joita voi verrata ehkäpä nykyajan koviin kommunisteihin tai vihreisiin. Heidän ideologis-uskonnollista vakaumustaan tällainen matka ei järkyttänyt, mutta mongolihyökkäyksen aikaan tai ennen lähtöä heidän ennakkokäsityksensä Aasiasta saattoi olla paljon pahaenteisempi, kuin mitä he sittemmin matkallaan kokivat. Kirjoituksissaan he selvästi humanisoivat mongolit ja muut Aasian kansat, jotka olivat vain muutamia vuosia aikaisemmin hyökänneet Eurooppaan, ja joista oli näiden hyökkäysten myötä syntynyt hyvin kielteinen kuva. Aasiassa matkustaneet mendikantit eivät myöskään pitäneet mongoleita enää Antikristuksen liittolaisina tai maailmanloppua ennakoivina barbaareina, vaan sijoittivat heidät osaksi Jumalan luomaa järjestystä.

- Mendikantit selvittävät pala palalta paimentolaisten elämäntapaa "nykyaikaisten etnografien" tapaan. Lähteisiin sisältyy myös muutamia kuvauksia ystäväystymisestä, jossa ylitetään kulttuuris-ideologiset raja-aidat. Esimerkiksi Willelmus Rubrukin matkakertomuksessa esiintyy mendikanttien oppaana ylhäinen mongoli, joka suhtautui heihin hyvin halveksivasti, mutta joka aikaa myöten antoi heille uskonnollisen asiantuntijan statuksen. Ystäväystymisen osoituksena mainittu mongoli ja mendikantit käittelivät, tapa jonka mendikantit olivat luultavasti hänelle opettaneet. Mongoliylimys pyysi anteeksi, jos opastettavat olivat joutuneet matkansa aikana kärsimään

nälkää ja janoa. Veljet puolestaan pahoittelivat sitä, että he olivat saattaneet näyttää oppaalleen huonoa esimerkkiä.

- Matkaajien kristillinen käsitys maailmasta ja ihmisestä ei muuttunut, mutta silti näkemys kuunalisesta maailmasta sai uusia muotoja. Se ilmenee muun muassa filosofi Roger Baconin kirjoittaessa kokemastaan maailmankuvan avautumisesta. Hänen mukaansa koko avara maailma on täynnä uskottomia, eikä ole ketään, joka voisi osoittaa heille tien totuuteen. Tämä eräänlainen huudahdus osoittaa, miten tunnetun maailman rajat olivat laajentuneet ja kuinka kristitty ihminen oli vain yksi osa laajemmasta kokonaisuudesta. Voidaankin sanoa, että tuolloin sinänsä vielä pienehkön läntisen lukevan yleisön tietoisuuteen tuli mendikanttien matkojen myötä runsaasti uusia kansoja, kulttuureja ja uskontoja.

- Näin suppean lähdeaineiston perusteella on vaikea osoittaa fundamentaalisia eroja fransiskaani ja dominikaanien välille; emme voi esimerkiksi sanoa sitä, olivatko fransiskaanit suvaitsevampia kuin opillisesta kiinnostuksestaan tunnetut dominikaanit. Voidaan kuitenkin ajatella, että koska näille sääntökunnille ohjattiin kristikunnan ulkopuolelle suuntautunut lähetystyö, niin niiden kesken vallitsi myös jonkinlainen kilpailutilanne. Lähteinä käyttämissäni teksteissä saattaa olla, kuten vastaväittäjäni huomautti, viitteitä myös tästä.

- Mendikanttijärjestöt eli kerjäläisveljestöt perustettiin 1200-luvun alkupuolella, ja dominikaaneja alettiin heti käyttää esimerkiksi kerettiläisten vastaisessa toiminnassa ja lähetystyössä. Samoin jo itse Franciscus Assisilainen teki lähetystyötä Pohjois-Afrikassa. Molempien järjestöjen säännöissä oli lähetystyötä koskevat kohdat, ja 1200-luvulla mendikantit alkoivat myös pian edustaa lännen intellektuaalista etujoukkoa. He valtasivat yliopistot ja tiedemaailman. He eivät olleet munkkeja, vaan olivat avautuneet maailmalle ja liikkuiivat konventista toiseen. Näin jotenkin luonnostaan kirkko ja myös maalliset vallanhaltijat alkoivat käyttää heitä diplomatiassa: he olivat lukeneistoa, heillä oli kielitaitoa, he olivat perehtyneet aikakautensa tieteelliseen maailmankuvaan ja heillä oli myös vahvat organisaatiot takanaan. Aivan varmasti he suuntautuivat lähetystyöhön. Väitöskirjani lähteissä tulee mielestäni selkeästi esiin se, että mendikanteilla oli lähetystyö mielessään silloinkin, kun he olivat diplomaattisissa tehtävissä.

Millaisen vastaanoton kristinusko sai?

- Kristinusko sai mongolien keskuudessa sinänsä hyvän vastaanoton, mutta käytännön tuloksia tuli silti hyvin vähän. Mongolit olivat tuohon aikaan yläluokkaansa myöten lähinnä shamanisteja, jotka harjoittivat

perinteistä luonnonuskontoaan. He olivat kyllä tietoisia kirjauskonnoista ja nestoriolaisuuden kautta myös kristinuskosta. He tuntuvat ajatelleen, että kaikkien jumalten, ja siten myös kristinuskon Jumalan kanssa kannatti olla hyvissä väleissä. Mendikanteilla olikin oikeus harjoittaa uskontoaan mongolien parissa, kunhan he eivät käyneet turhan aggressiivisesti muiden uskonsuuntausten kimppuun. Mendikantit otettiin mielellään mukaan myös mongolien uskonharjoitukseen, mistä selonteissa annetaan tarkkoja kuvauksia.

- Lähetystyöntekijöiden joustavuutta täytyy hämmästellä ja kunnioittaa, sillä valtaosa heistä alistui mongolien vaatimiin riitteihin. Mendikantit joutuivat esimerkiksi kulkemaan puhdistavien tulien välistä, joiden molemmin puolin seisoivat kaksi naishamaania, jotka sekä loitsusivat että pirskkottivat vettä heidän päälleen puhdistukseen heidät kaikesta pahasta. Vasta tämän jälkeen he saivat luvan kohdata mongoliaristokratiaa, lähinnä Tsinggis-kaanin suvun edustajia. Mendikantit ymmärsivät tällaisten, itselleen vieraiden uskonnollisten rituaalien merkityksen isännilleen. Heissä ei vielä näy länsimaista ylimielisyyttä, rasismista puhumattakaan.

Miten mongolien uskontoa käsiteltiin mendikanttien kirjoituksissa?

- On mielenkiintoista, että mendikantit kuvaavat hyvin tarkasti mongolien uskonharjoitusta. Tiedetään, että paavi Innocentius IV oli varustanut heidät tietyillä skolastiikan menetelmien mukaan laadituilla kysymyksillä, joihin heidän täytyi matkoillaan saada vastaus. Kysymyksillä pyrittiin luomaan kuvaa muun muassa mongolien uskonnollisesta elämästä, josta lännen lukeva yleisö oli hyvin kiinnostunut.

- Mendikanttien kertomuksissa on ainutlaatuista tietoa mongolien elämäntavasta ja rituaaleista; niihin sisältyy esimerkiksi yksi ensimmäisistä länsimaisista shamanistisen transsin kuvauksista. Mendikantit eivät sinänsä kritikoivat mongolien uskonharjoitusta, vaan kuvaavat sitä aika objektiivisesti. He esimerkiksi kertovat mongolien pitävän tiettyjä asioita synteinä, mutta toteavat samalla, että paimentolaisilla on erheellinen käsitys synnistä. He antavat arvoa sille, että mongoleilla näyttää olevan vain yksi jumala. Mongolien pantheonissa taivaalla oli keskeinen merkitys, kuten arokansoilla yleensä, ja mendikantit eivät oikein osanneet tehdä eroa sen ja pantheonin muiden jumalten välillä. Ehkä he kokivat mongolien "yksijumalaisuuden" positiiviseksi merkiksi, joka antoi intoa lähetystyöhön. Toki lähteissä on myös moraalisia kannanottoja: mendikantit saattavat luetella mongolien hyviä ominaisuuksia hyvinkin pitkään, mutta sen jälkeen tulee vieläkin vakuuttavampi arsenaali huonoja puolia. Eräs matkaaja toteaa jopa, että mongolien huonoja puolia on niin paljon, että niitä ei saa mahdutettua pergamentille.

Mongolikuva Euroopassa

Millainen oli matkakuvausten reseptio Euroopassa?

- Tässä on tutkimuksellinen ongelma. Kiina avautui lännelle vasta 1270-luvulla. Vielä 1250-luvulla, jota työni käsittelee, maasta ei tiedetty oikeastaan mitään. Kiinanmatkoja ei kuitenkaan tehty mendikanttien tekstien innoittamina, vaan ne pohjautuivat muihin tekijöihin kuten merenkäyntiin ja kauppaan. Oma merkityksensä oli myös mongoli-imperiumilla, joka yhdisti Aasian kansoja ja kulttuureja toisiinsa ja rauhoitti laajoja alueita. 1250-luvun matkat olivat sikäli merkittäviä, että niiden vaikutuksesta läntiseen kristikuntaan tuli paljon lisää informaatiota Aasiasta. Tieto levisi lännessä suullisesti ja myös luettujen tekstien välityksellä. Esimerkiksi dominikaani Vincentius Beauvaislainen sisällytti teokseensa *Speculum historiale* yhden kokonaisen matkakertomuksen sekä osia toisesta, ja monissa muissakin teksteissä, jopa saarnoissa, vilahtaa otteita niistä. Silti mendikanttien mongoli-imperiumiin suuntautuneista matkoistaan kirjoittamien kertomusten merkitys lukeneiston maailmankuvalle oli parhaimmillaankin olla eräänlainen alkusoitto kaikelle tulevalle.

Kuuliko tavallinen kansa mongoleista esimerkiksi saarnojen kautta?

- Niillä alueilla, missä mongolit olivat riehuneet 1240-luvun alkupuolella, siis nykyisessä Unkarissa, Saksassa, Tshekissä, Slovakiassa, Puolassa ja Balkanilla, heistä ja muista paimentolaisista tiedettiin hyvinkin paljon. Sen sijaan Ranskassa, Englannissa ja Pyreneiden niemimaalla tavallinen talonpoika tuskin tiesi paljoakaan mongoleista, vaan näillä alueilla Aasiaa ja mongoli-imperiumia koskenut tietämys oli luultavasti vain pienen lukevan yleisön hallussa.

- Kuitenkin tunnetut saarnaajat, kuten Bertholdus Regensburgilainen, jonka parista saarnakokoelmasta olen julkaissut Jussi Hanskan kanssa Italiassa artikkelin, oli saanut ilmeisesti paavin lähettilään Johannes de Plano Carpinin teoksesta tietoa mongoleista. Hän nimittäin käsittelee saarnoissaan mongoleita moraalisina esimerkkeinä kertoen esimerkiksi heidän palvovan huovasta tehtyjä epäjumalia. Bertholdus oli oman aikansa julkkis, joka keräsi kaupunkien edustoille tuhansia ihmisiä kuuntelemaan saarnojaan. Hän on välittänyt tietoa mongoleista läntisen Euroopan rahvaalle, jonka mielestä kertomukset idän pakanallisista paimentolaisista olivat varmaan mielenkiintoisia ja jännittäviä. Bertholdus nosti mongolien elämästä esiin muutamia yksityiskohtia, joiden avulla hän pyrki lähentämään kuulijoitaan Jumalaan. Hänen tavoitteenaan ei siis ollut levittää etnografista tietämystä rahvaan pariin, vaan hän pikemminkin manipuloi yleisöään mendikanttien kokemusten avulla. Mikään ei kuitenkaan osoita, että hän olisi muokannut tai vääristänyt tekstejä omiin tarkoituksiinsa. On kuitenkin muistettava, että omista havainnoistaan raportoineet mendikantit kirjoittivat laajoja teoksia, ja heidän otteensa aiheeseen oli muutenkin erilainen kuin saarnoissa mongoleista kertoneilla kirkonmiehillä.

Kulttuuriset erot kohtaamistilanteissa

Analysoit kirjassasi sangen laajasti mongolien alkoholikulttuuria. Kertoisitko kulttuurieroista tässä suhteessa?

- Tutkimani mendikantit olivat siinä mielessä epätyypillisiä länsimaisen kulttuurin edustajia, että he pyrkivät pidättäytymään ainakin liiallisesta juomisesta. Mutta se, että he kirjoittivat todella paljon mongolien juomatavoista ja alkoholikulttuurista, paljastaa kuitenkin, että se on ollut heidän mielestään keskeistä informaatiota. He kertovat kyllä mongolien rajuista juomatavoista, mutta toisaalta lännessäkin esiintyi vastaavaa oksentamisineen, juomakilpailuineen, maljojen nostamisineen ja vieraille tarjoamisineen - eli siinä ei ollut mendikanteille mitään uutta tai vierasta.

- Eniten mendikantit paheksuivat mongolien juomatavoissa sitä, että alkoholia uhrattiin epäjumalille. Alkoholin, erityisesti mongolien kansallisjuomana tunnetun tammanmaidon, kumissin, nauttiminen pakanallisissa riiteissä sai jotkut lähetystöt luultavasti pidättäytymään sen juomisesta. Juomatapojen tarkkailuun mendikanteille tarjoutui useita mahdollisuuksia, sillä he osallistuivat toistuvasti mongolien järjestämille aterioille. Isäntien vieraanvaraisuuteen kuului ruuan ja juoman ylenpalttinen tarjoaminen, ja lähteet kertovat

lähetystöjen osallistuneen tällaisiin tilaisuuksiin. Alkoholin nauttiminen ja vieraanvaraisuus oli eurooppalaisten ja mongolien kulttuureja yhdistänyt tekijä.

Millaisia kohtaamistilanteita eurooppalaisten ja mongolien välille syntyi, ja johtivatko kulttuuriset erot yhteentörmäyksiin?

- Rituaaliset käytännöt olivat kahden erilaisen kulttuurin kohtaamisessa usein ongelmallisimpia, ja lähteissäni ne liittyivät usein tabuihin. Tällainen oli esimerkiksi mongolien hyvin harmillinen kielto astua oven kynnykselle, ja jonka rikkomisesta perinteisesti seurasi kuolemantuomio. Ovenhaltija nimittäin valvoi kynnykseltä isäntäperheensä parasta. Mongolit tulkitsivat tätä vanhaa tabua mendikanttien kohdalla kuitenkin joustavasti, sillä mikäli lännen kristitty rikkoi asetetun tabun, häneltä evättiin oikeus astua enää koskaan esimerkiksi suurkaanin tai muiden mongoliylimysten asumuksiin.

- Matkakertomuksissa tulee esiin myös arkisempia elämäntapaaan liittyviä käytäntöjä. Karuilla aroilla ei ole juurikaan puskia tai puita, joiden takana voisi tehdä tarpeensa häveliäästi. Siksi ulkona aterioineet mongolit saattoivat joutua kesken aterian yhtäkkiä tyhjentämään vatsansa, siis ulostamaan. Yksi mendikantti kirjoittaa tällaisesta, ei kovinkaan mieltäylentävästä tapauksesta, jonka jälkeen taas jatkettiin syömistä ja keskustelua. Samasta asiastahan kertoo myös 1900-luvun alussa Mongolian aroilla matkannut G. J. Ramstedtimme teoksessaan *Seitsemän retkeä itään*. Kursaimattomuus jatkui siis ainakin 1900-luvulle, ja ehkä se on edelleen voimissaan. Itse en ole valitettavasti päässyt vielä käymään Mongoliassa.

Mongolikulttuuri keskiajalta nykypäivään

Kuinka paljon mongolien kulttuurissa on säilynyt nykypäivään asti sellaisia piirteitä, joita voidaan havaita käsittelemässä mendikanttien matkakertomuksissa?

- Valloittamallaan alueilla mongolit sulautuivat aikaa myöten valtaväestöön ja omaksuivat paikallisten tavat ja uskonnot. Myös heidän ydinalueellaan, siis nykyisessä Mongoliassa, jonne tutkimieni mendikanttien matkat pääosin suuntautuivat, ja jossa sijaitti suurkaanin hallitsema, imperiumin pääkaupunki Karakorum, on tapahtunut suuria muutoksia. Siellä on omaksuttu uusia uskontoja, eritoten Tiibetin buddhalaisuus, lamalaisuus, josta tuli valtionuskonto 1500-luvulla. Samalla Mongoliassa on kuitenkin säilynyt meidän päiviimme asti shamanismi ja perinteinen luonnonusko.

- Mongolit olivat omaksuneet luku- ja kirjoitustaidon Tsinggis-kaanin aikana, siis suurvaltakautensa alkuvaiheessa, ja tämän jälkeen kirjoitusjärjestelmät ovat vaihdelleet. Oletettavasti myös mongolien geneettinen koostumus on muuttunut, sillä heitä kuoli paljon sotaretkillä ja väestöä täydennettiin muualta siirretyillä populaatioilla. Luonnonympäristö on toki säilynyt samanlaisena, ja paimentolaisten asumus jurtta on edelleen käytössä, ja pääkaupungissa Ulan Batorissa on nykyään suuria jurttalähiöitä.

- Valtakunnan entisestä keskuksesta, Karakorumista, on jäljellä vain rauniot. Venäläiset arkeologit ovat suorittaneet kaivauksia Karakorumissa ja hahmottaneet muun muassa suurkaanin palatsin sijainnin. Kiinalaiset tuhosivat kaupungin ja sen arkistot jo 1300-luvulla, ja 1500-luvulla Karakorumin raunioista rakennettiin lähistölle valtava, edelleen olemassa oleva buddhalainen luostarikompleksi. Tarkimmat tiedot Karakorumista on välittänyt 1200-luvun puolivälissä Ranskan kuninkaan lähetti, fransiskaani Willelmus Rubruk, joka itse vieraili kaupungissa. Hän vertasi sitä läntisen kristikunnan kaupunkeihin ja kertoi Pariisin olevan selvästi sitä suuremman. Hänen mukaansa kaupunkia kiersi muuri, ja siellä oli 12 buddhalaista temppeliä ja yksi nestorialainen kirkko. Edelleen siellä oli erilaisia kaupunginosia, joissa eli maailman eri puolilta tulleita asukkaita.

- Yksi osa Karakorumia oli kiinalaisten hallussa. Heitä arvostettiin kautta keskiajan erinomaisina käsityöläisinä. Siellä oli runsaasti kauppiaina toimineita muslimeja ja juutalaisia. Kaupungissa oli myös läntisten kristittyjen siirtokunta. Osin he olivat mongolien Euroopan sotaretkeltä ottamia vankeja, yleensä ammattitaitoisia käsityöläisiä. Oli ranskalainen kultaseppä Guillaume Buchier, joka lähetti kuninkaalleen Ludvig IX:lle parhaat terveisensä, oli englantilainen Basilius - ja ehkä jopa pariisilaisia ilotyttöjä. Karakorum oli puoli vuosisataa kiihkeä metropoli, jonka keskellä sijaitsi suurkaanin palatsi imperiumin keskuksena ja sen pyhimpänä paikkana.

Onko tutkimuksen valmistumisen myötä mieleesi jo noussut uusia tutkimusongelmia eurooppalaisten ja mongolien kohtaamisen pohjalta?

- Nyt kun olen puurtanut kauan tämän yhden prosessin tutkimisessa, niin haluan kyllä siirtyä uusille alueille. Silti näiden kahden kulttuurin kohtaamisessa on edelleen mielenkiintoisia ja tutkimisen arvoisia kysymyksiä, kuten vaikkapa fransiskaanien ja dominikaanien kirjoittamien mongolinaisten kuvausten vertaaminen keskiajan Euroopassa vallalla olleeseen naiskuvaan. Toisaalta minua on aina kiehtonut englantilainen ajattelija ja oppinut Roger Bacon, joka oli perehtynyt aikansa luonnontieteisiin ja myös islamilaiseen kulttuuriin, ja joka tarkasteli muun muassa mongoli-imperiumia ja

Aasiaa mendikanttien matkakertomusten valossa. Olenkin ajatellut, että mikäli teen tässä elämässä vielä yhden kirjan, niin se voisi käsitellä Baconin ja hänen aikaistensa suhdetta villeyteen, primitiivisyyteen ja samalla sivilisaatioon, siis siihen, millaisena primitivismi ja sen edustama elämäntapa koettiin ja millaisia muotoja siinä nähtiin.

* * *

**Teksti ja kuvat:
Markku Kekäläinen, Ossi Kokkonen ja Jouko
Nurmiainen.**

ENNEN JA NYT
Historian tietosanommat